

Književne novosti.

Oton Zupančič: Samogovori.¹⁾ — To je že četrta knjiga Zupančičevih poezij. In od „Čaše opojnosti“, mladostnih sokov prekipevajoče, do biserov, zbranih v „Samogovorih“ — kaka ponosna pot, vedno kvišku hrepeneča, kako znamenito delo, izvršeno v stalnem boju z življenjem in s seboj! Prav v tem boju in v tem resnem stremljenju pa je rasla tudi pesnikova umetniška sila in se do danes že tako izkristalizirala, da je dosegla že pravo klasično popolnost. Zupančič stoji že v prvi moški dobi; prekoračil je že prag, s katerega je speval Prešeren svoje „Slovo od mladosti“. Ampak ostal mu je še ves mladeniško smeli polet, zato se sme po pravici primerjati z orlom, ki ga nosi v jasne višave krepka, odrasla perot. Razširilo se mu je duševno obzorje in se poglobilo filozofsko-umetniško spoznanje; o nekdanji meglenosti ni niti sledu več, dasi se giblje Zupančič tudi danes še v sferah simboličnih dimenzij. Zdavno že se je otrešel tujih, včasih domačim nasprotnih vzorov, saj je postal mož, ki hoče krepko stati in biti središče svojega kroga, in kje je to mogoče, če ne doma? Ampak pestrost slik in bogastvo idej bi ne bilo, kar bi me opravičilo, da tako govorim o Zupančiču in izredni vrednosti njegovih najnovejših poezij. Poglavitno in odločilno je, da je našel — in sicer z vso gotovostjo in resnostjo — svoje umetniško ravnotežje: to je tisto tajno in idealno čuvstvo, da zna ustvariti v svojih umotvorih pravo razmerje med vsebino in obliko, recimo notranjo obliko. Prvi pogoj taki umetniški dospelosti je seveda fina psihična intuiteta, ki je brez dvoma Zupančiču prirojena v posebni meri. Ampak treba tudi, da ima pesnik, kakor vsak umetnik, popolnoma v oblasti tudi sredstvo, snov, v katero vliwa, v kateri modelira vizije svoje poetične duše. Za pesnika je to jezik, ki si ga je moral Zupančič, kakor vsak pisatelj, šele priboriti, si ga takorekoč pokoriti. V tem oziru pa dela naš pesnik naravnost čudeže. Ali je mogoče, sem večkrat vprašal, da je slovenščina tako bogata, tako plastična, tako zelo pripravna, da v njej izraža genijalni pesnik svoja najfinejša čuvstva, svoje najbolj globoke misli tako naravno in domače, tako plastično, da stoje najfinejše abstrakcije pred našimi očmi kakor v mramor vklesani reliefi in kipi starih mojstrov? Saj od pesnika risani prizori kar žive v glasovih ritmičnih perijod in poetičnih prisposodob, da, celo mrtve stvari pojejo, godejo, plešejo, kakor bi jih oživiljal čudodelni glas trakijskega pevca Orfeja. In kar je najbolj čudno, je to, da mora nastopati pesnik tudi kot ustvaritelj jezika, novih besed in pomenov, ne da bi to čitajoči občutili; zdi se nam, kakor da nova podoba zahteva sama po sebi tak izraz, kakor da smo že zdavno slišali to besedo. Za to blagoslovljeno ustvarjanje tudi v področju jezika se imamo seveda zahvaliti i srečnemu slučaju, da je Zupančič rojen v tisti Beli krajini, kjer živi v ljudstvu še danes tista prvotna tvorna sila, ki poraja obenem z novo idejno pridobitvijo tudi primeren in samonikel izraz, ki ne potrebuje pomoči filoloških babic in je vendar sposoben za življenje. In te sile je moral biti deležen tudi belokranjski sin Zupančič. To plastiko podobe in besede sem sicer posebno občudoval v obeh že objavljenih spevih „Jerale“, ampak tudi naš zbornik je tako bogat teh vrlin, da se ne morem spuščati v naštevaje posameznih primerov. Treba je vzeti knjigo v roke in jo čitati in zopet čitati, kajti „Samogovori“ dihajo pristno in tehtno poezijo, ki ji je za veke

¹⁾ V Ljubljani 1908. Založila Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

zagotovljen življenski obstanek. Tudi analize posameznih proizvodov in idejnih skupin ne maram podajati, ampak hočem opozoriti samo in zlasti na najdaljši in najmarkantnejši, pa tudi na najtehtnejši spev z naslovom „Duma“ (str. 88.—98.). Naposled mi je še omeniti, da je razdeljen ta izvrstni zbornik deloma že objavljenih, deloma novih Zupančičevih poezij v pet skupin brez posebnih naslovov, katerim stoji na čelu — motto:

Duša je od tebe bolna
in brez tebe ne ozdravi;
ah, kako se tebi pravi,
roža ti skrivnosti polna?

Še bolj značilno, vsaj za pesnikovo razumevanje življenja in sebe, je „Geslo“ (str. 67.), ki stoji v začetku četrtega oddelka in se glasi:

Kuj me, življenje, kuj!
Če sem kremen, se raziskrim,
če jeklo, bom pel,
če steklo — naj se zdrobim.

Dr. Iv. Merhar.

Goethejev „Faust“ v slovenskem prevodu. Največja pesnitev svetovnega slovstva — kakor imenuje Jakob Minor Goethejevega „Fausta“ — leži v slovenskem jeziku pred nami. Ogromno in izredno težavno delo je tako lepo uspelo, da ni le častno za nas Slovence, ampak pomembno za ves literarni slovanski jug.

Trubarjev izrek: „dölmetschen dem, der die sprachen kann, ist kein arbeit“ ne velja za noben prevod, najmanj pa za „Faustovega“. Kdor hoče prevajati „Fausta“, mora imeti marsikatero lastnost, ki ni vsakemu dana. Pred vsem mora imeti oba jezika, Goethejevega in svojega, popolnoma v oblasti, mora ju znati in poznati. Drugič mora biti sam umetnik po božji volji. In tretjič: biti mora priden, neskončno priden in vesten.

Vse te lastnosti odlikujejo v obili meri našega Funtka. Kdo se pri njegovem imenu ne spominja „Zlatoroga“, o katerem se je reklo, da mestoma nadkriljuje po obliki sam Baumbachov original — pač najlepša hvala, ki se more izreči o prevodu. In Prešernov „Sonetni venec“, najlepše, s čimer se moremo ponašati Slovenci, je preložil Funtek na nemški jezik tako, da bi si sam Petrarca ne mogel želeti boljšega prevajalca.

„Faust“ je seveda delo svoje vrste. Težkoče, s katerimi se ima boriti njegov prevajalec, leže deloma že v izredno komplicirani, mestoma nepregledni snovi — Goethe sam jo imenuje „ein Hexenprodukt“ —, deloma v vedno menjajoči se obliki, posebno pa v jeziku, ki sicer jako naravno zveni, a je neskončno bogat, zdaj tragično resen, zdaj ironično dovtipen, tu naivno lehkoten, tam svečan in veličasten, mestoma angelsko čist in nežen, če je treba pa tudi buršikozno robot in lasciven. In ne le z ozirom na snov se razlikujejo posamezni deli pesnitve jezikovno med seboj, ampak tudi radi tega, ker so nastali v čisto različnih dobah, saj je znano, da je Goethe izdeloval — seveda v dolgih presledkih — samo prvi del „Fausta“ nad petintrideset let. Dočim so bile osnovne točke — uvodni monolog, dialog s famulom, scene z Marjetico — v glavnih potezah že leta 1774. gotove („Urfaust“), je nastala n. pr. „Čarovniška kuhinja“ šele leta 1788. v Rimu. „Posvetilo“ in „Gledališko predigro“ je dovršil Goethe leta 1797. „Valpurgina noč“, omenjena že v „Čarovniški kuhinji“ (v. 2590.), se je razvijala počasi iz

vtiskov potovanja po Harzu (l. 1777.) skoro do zadnje redakcije prvega dela v letu 1806., v katerem je nastal tudi šele „Prolog v nebesih“. Tako nahajamo v okviru klasično umerjenih strani iz Goethejeve zrele dobe poleg romantičnožarečih srčnih tonov stare motive iz „pradedov šare“, zdaj mladostnoživ jezik, zdaj stare reke, arhaizme, idiotizme.

Snov „Faustovega“ prvega dela obstoji iz dveh neenakih krogov, ki nista koncentrična, katerih manjši pa leži popolnoma v večjem. V osredju velikega kroga stoji tipus Faust, „najbolj simboliški lik germanske poezije“, zastopnik stremečega in blodečega človeštva. Njegova osebnost je nekako vsestranska, megljena, njegovo nastopanje navidez malo osredotočeno, njegov značaj sam s seboj razprt. Le malo one klasične plastike, ki je sicer tako zelo lastna Goethejevim junakom, opazimo na tem „nordskem fantomu“.¹⁾ V Faustovo nedovršeno in „nedovršljivo“ dramo je vdrelana — iz žive skale izklesana — pretresujoča tragedija Marjetice, v kateri nastopa človek Faust tako, kakor nastopa Marjetica v njegovi drami. In ta tragedija je izključno Goethejeva last²⁾, njegova stvaritev, ki nima vira v stari Faustovi bajki, ampak v mladem Goethejevem srcu.

Že iz teh podatkov je razvidno, da Goethejev „Faust“ ni slučajno tako zamotane vnanjosti, ampak da njegova neenotnost logiško izvira iz snovi. Goethe ni nikoli imel namena, obdelati to snov v enotni obliki, temveč je osredotočal svojo skrb le na poetsko in filozofsko popolnost, na zanimivost in ličnost posameznih delov, kar se mnogo manj sklada s principi dramske nego epske umetnosti. Zato nekoč sam imenuje „Fausta“ „rapsodsko (t. j. epsko)-lirsko dramo“, kar je sicer seveda le dovtip, a jako karakterističen.

Toliko v osvetlitev glavnih težkoč, s katerimi se je, kakor rečeno, boriti vsakemu interpretu „Fausta“. Slovenski prevajalec pa je dobil še marsikaj za nameček; tako n. pr. dejstvo, da so večini naših čitateljev že znana mnoga najlepša mesta, osobito neštete sentence, ki liki narodni pregovori tudi v še tako stvarnem prevodu, ako je dosloven — in tak v našem primeru mora biti —, vedno malo „uho žalijo“. Za zgled le par verzov:

167: Greift nur hinein ins volle Menschenleben!	V življenje mi človeško polno sezi!
1323: Das also war des Pudels Kern!	To kodru jedro je tedaj!
2038: Grau, teurer Freund, ist alle Theorie, Und grün des Lebens goldner Baum.	Siv, ljubček, teoriji je značaj, življenja zlati drev pa je zelen.

Kdo bi si jih upal bolje prevesti? In vendar boste zmajevali z glavo in rekli: To ni isto. — Čisto gotovo je isto! Ampak nam teče nekako tako kakor Očenaš v tujem jeziku . . . Sicer pa v teh stvareh nam ne gre zadnja beseda. Morebiti bodo zanamcem drugače zvenele.

Najbolje so se Funtku posrečile krasne stance „Posvetila“, ki se v „Predigri“ deloma nadaljujejo, dalje Faustov uvodni monolog, skoro vsa lirski mesta, osobito Marjetičina scena ob kolovratu, njena molitev pred podobo žalostne Matere

¹⁾ Jakob Minor: Goethes „Faust“. Entstehungsgeschichte und Erklärung, II., p. 32.

²⁾ Erich Schmidt: Goethes „Faust“ in ursprünglicher Gestalt, p. XLVII.

vsebine. Tu je pred vsem „maksima“, naša stara znanka, mnogo boljša nego „ravnálo“, s katerim jo je prevajalec „Fausta“ povsod nadomestil:

106: Der saubern Herren Pfsucherei Kar čeden (!) vam zbrzda šušmar,
Ist, merk' ich, schon bei euch je, vidim, že pri vas ravnálo.
Maxime.

584: Mit trefflichen pragmatischen V njem pest ravnál pragmatskih
Maximen. vrlopustih.

„Maxime“ je bila Goetheju posebno priljubljena beseda, izraz „pragmatische Maximen“ pa je naravnost karakterističen za tisto dobo.¹⁾ Tem manj je kazalo prevajati ju z izrazom, ki ga bo pri nas na prvi pogled marsikdo imel za perfekto particip. — Istotako karakterističen je za Goetheja in Herderja izraz „System“, iz katerega sta bila priredila komično skovanko „Systematelei“. Zato ga ni bilo nadomeščati s prevodom „sestav“:

1998: Mit Worten ein System bereiten Iz njih se da sestav razviti.

Iz istega vzroka ni kazalo izpuščati iz prevoda izraza „fiziognomija“, s katerim je Goethe cikal na Lavatra²⁾ in njegove „Physiognomische Fragmente“, ki se omenjajo v „Tolmaču“ p. 199:

3537: Und die Physiognomie ver- In licu mojemu je korenito kos.
steht sie meisterlich.

Tudi beseda „svetotajstvo“ zveni v preprostem Marjetičinem govoru premoderno, nenaravno; „zakrament“ bi ji mnogo bolje pristojal:

3423: Du ehrst auch nicht die heil'gen Pa tudi svetotajstev ne spoštuješ.
Sakramente.

Sem spada še beseda „nadangel“, ki bi odgovarjala nemškemu „Oberengel“ in ki zelo spominja na izraz „nadjajntant“. Zakaj je Funtek zavrgel arhangele, staro in dobro ime za to nebeško dostojanstvo, mi ni jasno.

Glede stvarnosti se prevajalcu spričo njegovega poznavanja snovi in jezikovnega znanja ter velike vestnosti ne da nič očitati. Male netočnosti, ki jih bo pa le zelo pazen čitatelj tuintam zasledil, spadajo na račun že omenjenih velikih težkoč, ki leže osobito tudi v obliki ter ovirajo prevajalca v stilu in mu delajo sploh ovire, kakršnih pisatelj originala, ki si ni v nobenem oziru dal vezati rok, ni imel. Tu naj pred vsem navedem verza, ki v prevodu vprav paradokсно zvenita:

41: Sie sitzen schon, mit hohen Zavihanih obrvi so dospeli,
Augenbraunen,
gelassen da und möchten gern brezbrižni so in radi bi strmeli.
erstaunen.

„Mit hohen Augenbrauen“ je toliko kakor „mit weit geöffneten Augen“, kar s figuro „zavihanih obrvi“ gotovo ni jasno izraženo. Sploh mi ni znano, kako se obrvi vihajo. In „gelassen“ pomeni tu „körperlich ruhig“, čemur ne odgovarja izraz „brezbrižen“. Kdor bi „rad strmeli“ in se je ves dan gnetel okoli kolibe, da bi se slednjič „skoz milosti ozko dver“ preril v gledališče, ta vendar ni brezbrižen. Istotako v prevodu ne zvenita vséčno verza:

¹⁾ Erich Schmidt: Goethes „Faust“. Jubiläumsausgabe, I., p. 267 in 281.

²⁾ Erich Schmidt, ibid., p. 322.

182: Wer fertig ist, dem ist nichts
recht zu machen,
Ein Werdender wird immer
dankbar sein. Kdor je storjen, ni možno mu po-
streči,
a kdor nastaja, je hvaležen vsak.

„Fertig“ (popoln, gotov) s „storjen“ ni precizno izraženo, „werdend“ pa stoji tu v zmislu „strebend“¹⁾ in bi se morebiti dalo prevedsti: „a kdor stremi še“. Netočni, deloma težko umljivi so v prevodu še verzi:

1989: Und auf des Meisters Worte Na mojstrov uk se dušajte.
schwört.
2158: Ich muß dich nun vor allen Imel sem to za prvo službo,
Dingen
In lustige Gesellschaft bringen. da spravim te v veselo družbo.
2162: Mit wenig Witz und viel Manj tečen nego sebi všečen.
Behagen.
2661: Schaff' mir ein Halstuch von ihrer Zavoj nabavi mi s prsi njen.
Brust.
2683: Er wär auch sonst nicht so Pa drzen ne bi bil tako nemalo.
keck gewesen.
3561: Da ist denn auch das Blümchen Pa gre nedolžnost leč za plot!
weg!

„Dušati se na mojstrov uk“ zveni premalo klasično za „iurare in verba magistri“. Sploh bo vse te verze v prevodu težko kdo na prvi pogled docela umel, zadnjega pa bi si utegnil ta ali oni v zvezi s prejšnjimi Lizikinimi razkritji celo predrastično tolmačiti. — Docela krivo je preložen verz:

3702. Die Zither ist entzwei! an der ist Vse citre je razbil! Ni kje držati
nichts zu halten: zanje.

„An der ist nichts zu halten“ je toliko kakor „an der ist nichts mehr zu be-
wahren“, t. j. citre so docela uničene, niti deloma niso več porabne.²⁾ -- Včasih
prevajalcu niso bili na razpolago v vsakem oziru prikladni izrazi, tuintam se je
vrnila v prevod nevšečna figura:

95: Die Masse könnt ihr nur durch Množini le množina dopove kaj.
Masse zwingen.
214: Der Worte sind genug gewechselt. Besed vse splaz je dosti zame.
830: Ein starkes Bier, ein reizender Kipeče pivo, praskajoč tobak.
Toback.
4452: Die Jammerknechtschaft Da ječe te otmem uboge.
aufzuschließen.

Malo ukoreninjenim, nenavadnim izrazom je Funtek bolj naklonjen nego Goethe. Tu bi bilo na pr. omeniti že imenovana „ravnála“, (107, 584: Maxime), dalje „spehovati“ (538: zusammenleimen), „malota“ (680: mein Weniges), „napoj“ (735: Trunk), „črepniti“ (2415: es gibt Scherben), „zlogolk“ (4497: ?), „iz ljubi“ (4578: zu Lieb') itd. „Kopneti“ stoji skoro dosledno za „kopneti“ (459, 492, 793, 3406), „roka“ pa se konsekventno imenuje „dlan“ (844, 2707, 4510, 4512). „Dlan“

¹⁾ Erich Schmidt, *ibid.*, p. 269.

²⁾ Jak. Minor: Goethes „Faust“. Entstehungsgeschichte u. Erklärung, II. p. 219.

smo vajeni imenovati žilavo moško roko, zaljubljeni se pa takih sinekdoh ne poslužujejo, kadar govore o ročicah svojih oboževank. Zato zveni nekako neprimerno iz Faustovih ust verz: „O ljuba dlan! Bogovska dlan!“ (2707: O liebe Hand! so göttergleich!)

Kar se verzifikacije tiče, je prevod v vsakem oziru vse hvale vreden. Funtek se je, kakor v „Uvodu“ sam naglaša, tudi v tem oziru vestno držal originala, povsod je ohranil „Knittelvers“ in aleksandrince, celo proste ritme je pustil domalega take, kakršni so v izvorniku. Malo je mest, kjer bi se bil za korak oddalil od tega svojega načela. Zdi se skoro, da je bil tudi v tem oziru pretenkovesten in da bi bila večja prostost mnogokrat pospeševala jezikovno naravnost in lepoto ter z njo posredno poetski vzlet, prednosti, ki izvornik ravno zato tako zelo odlikujejo, ker si v njem Goethe ni nadeval nikakih spon. Prav dobro sta na pr. prevedena sledeča verza, v katerih moraš v originalu, ako nočeš kvariti jezika, čitati mestoma anapeste, dočim je Funtek obdržal jambe ter s tem koristil metriški enotnosti, ki vlada v vsem dialogu med Faustom in Wagnerjem (v sobi) in v njemu sledečem Faustovem monologu:

- 530: Ach! wenn man so in sein Oh, ako kdo tiči v muzeju samem.
 Museum gebannt ist.
- 542: Bewundrung von Kindern und Otrók in opic morebiti.
 Affen.

Kdor je pa mnenja, da je hotel Goethe — vsebini primerno — v zadnjem verzu s capljajočimi verzi komično učinkovati, tistemu seveda izprememba ne bo dobrodošla. — Istotako bi bil Funtek bolje storil, da z ozirom na metriško enotnost v melodijozni romanci o bolhi ni prestavljal anapestov z drugega mesta na prvo; tu bi bilo vsekakor umestno, držati se strogo originala:

- 2211: Es war einmal ein König, Bil kralj nekje je davno,
 Der hatt' einen großen Floh, ki bolhača je imel;
 Den liebt' er gar nicht wenig, ni ljubil ga malo ravno,
 Als wie seinen eignen Sohn. kar za sina ga je štel.
- 2226: Und war sogleich Minister Minister bil je hkrati
 Und hatt' einen großen Stern. in je nosil red zvezdät.

Proti naravnemu naglasu greši prevod le redkokrat:

- 2261: Wie meint Ihr das? Habt Ihr so Je li tako raznólik vaš napoj?
 mancherlei?
- 3789: Auf deiner Schwelle wessen Blut? Čigava kri ti rósi prag?

V znani in mnogokomponirani romanci o kralju v Tuli ne kaže glavne osebe takoj v prvem verzu staviti na metriško čisto nenaglašeno mesto:

- 2759: Es war ein König in Thule. To je bil v Tuli kralj stavec.

Tudi nečistih rim je v prevodu le malo:

- 170: V podobah pestríh sled jasnote,
 resnice iskra, dokaj zmote.
- 574: Res daleč, pod zvezdišča strop!
 Prijatelj moj, kar je minulih dob.
- 1886: Ves gluh in nem posedam v klopi,
 možgani pa so kakor topi.

Semtertam je bilo treba malo sile, da se je dobila rima:

810: Wir aber wollen nach der Mühle wandern. Mi gremo k mlinu ob Zeleni strugi.

Was tust denn du? — Ich gehe mit den andern. Kam greš pa ti? — Tja, kamor drugi.

1771: Will ich in meinem innern Selbst genießen. Globoko bom užival v duši doli.

3473: Es hat mir in meinem Leben So nichts einen Stich ins Herz gegeben. Nič me zbadlo še nikoli ni tako globoko v srcu doli.

Tuintam pa je prevajalec celo kaj dodal, n. pr. aliteracijo:

548: Sei er kein schellenlauter Tor! Ne lóvi glup kričavih glum!

ali notranjo rimo:

1345: Du nennst dich einem Teil, und stehst doch ganz vor mir? Nazivlješ se le del, pa si pred mano cel?

2162: Mit wenig Witz und viel Behagen. Manj tečen nego sebi všečen.

Verzi 4138., 4139. in 4142., 4143. so z ozirom na decentnost v nemških izdajah nepopolni, v prevodu pa popolnoma izpuščeni.

„Tolmač“ bo čitateljem „Fausta“ prav dobrodošel. Ne škodilo bi niti razširiti ga. Tako bi z ozirom na verz 511., ki se naslanja na Minorjevo interpretacijo, kazalo vsekakor vsaj omeniti tudi mnenje E. Schmidta, ki z ozirom na jezik mladega Goetheja trdi, da „geschäftig“ ni isto kakor „schaffend“ (620); tudi „Botschaft“ (765) E. Schmidt ne tolmači splošno z „evangelij“ (kljub verzu 768.), ampak le kot „vest o vstajenju“. — Verza 636. in 637. nista „znan francoski pregovor“, ampak se le izdaleka naslanjata na prislovico „Le mieux est l'ennemi du bien“, katero je bilo trebalo navesti. — Mnogo tesneje se naslanjajo verzi 1995., 1996. (Denn eben wo Begriffe fehlen, da stellt ein Wort zur rechten Zeit sich ein.) ter 2565. in 2566. (Gewöhnlich glaubt der Mensch, wenn er nur Worte hört, es müsse sich dabei doch auch was denken lassen.) na znani Voltairjev rek: „Si vous ne pensez pas, créez de nouveaux mots“, katerega bi bilo vsekakor kazalo omeniti. — Pri razlagi imena Mephistopheles bi bilo umestno pristaviti oblike, kakor „Mephistophiles“, „Mephotophiles“ (ki luči ne ljubi?), že z ozirom na verz 1350.¹⁾ — Kaj so bili „španski škornji“ (1913), utegne, odkar se pri nas gosposke z natezanjem več ne bavijo, biti le malokomu znano. — Izraz „francoska bolezen“ nima v slovenščini nikake pravice. Res je, da imenujejo Nemci v Nemčiji spolno bolezen „französische Krankheit“ in so jo tudi Italijani imenovali „mal francese“; prav tako pa imenujejo Francozi isto bolezen „les prussiens“²⁾ in so jo že davno imenovali „mal italien“. Proti zadnjemu izrazu protestira že Benvenuto Cellini sredi XVI. stoletja v svoji avtobiografiji, ki jo je izdal prav Goethe leta 1803. v nemškem jeziku. V slovenski slovar torej ne gre sprejemati tujih ljudskih izrazov, ki so se bili povrhu še udomačili le potom spontane narodnostne antipatije. Pač pa bi bilo kazalo omeniti na tem mestu izraz „mal de Naples“, na katerem bazira ves pasus 2980—2985 in osobito tudi izraz „Napel“, mesto „Neapel“.

¹⁾ August Holder: Das alte Faustbuch, p. 29.

²⁾ Dr. Otto Fest: Einiges über französischen Chauvinismus, p. 42.

Par tiskovnih hib bo treba v prihodnji izdaji popraviti. Tako p. IV Schmiedt (mesto pravilnega Schmidt) in Göchenhausen (mesto Göchhausen). Verz 587. bi se imel pravilno glasiti: „Vsakdo bi hotel kaj o tem spoznati“, verz 976. pa: „Premotil jo je le drugam“. Interpunkcija je pogrešna v verzih 1736. in 1751., istotako numeracija verzov 2650. in 3990.

Vse to pa so malenkosti, hibe in hibice, ki bi v navadnem prevodu niti vpoštev ne prišle, ki se pa morajo omeniti pri klasičnem prevodu, katero ime Funtkovo delo docela zasluži. Tudi je bilo lahko omeniti marsikaj, kar bi bilo težko bolje izvesti. Ako bi hotel navajati krasno uspela, v vsakem oziru popolna mesta, moral bi ponatisniti malone vsega ostalega „Fausta“. Naposled naj omenim le še eno važno točko iz „Uvoda“. Tam pravi Funtek, da je „veliko vprašanje“, ali se kdaj posloveni „Fausta“ drugi del. Rešitev tega vprašanja je pač popolnoma v njegovih rokah. Tudi ako bi se drugega dela kdo lotiti hotel, ga razen njega pač nihče izvršiti ne bo mogel. Sicer pa mi bodi dovoljen na tem mestu nedolžen sofizem: S tem, da je Funtek stavil prevodu na čelo uvodne tri točke, je v tej zadevi že sam prejudiciral, kajti „Posvetilo“, „Predigra na gledališču“ in „Prolog v nebesih“ spadajo v okvir celotnega „Fausta“ in „tragedije prvi del“ se začneja šele po prologu. Prevod je torej celotno zasnovan in se mora kot tak tudi dovršiti. Naša naloga se mora pri tem seveda omejiti le na izraz — vse prej nego skromne — želje, naj bi nam on, ki edini to more, dal vse, ko nam je dal že toliko. Hvaležnost vseh, ki vedo ceniti tako delo, mu je gotova!

Frid. Juvančič.

Ivan Podlesnik: Knjigovodstvo. II. del. Cena vezani knjigi 6 K 20 h. Aktualna knjiga, zelo primerna sedanjemu času, ko se pri nas Slovencih tako energično pojavlja stremljenje po gospodarski osamosvoji! Ni dvoma, da bo jako dobro služila svojemu namenu.

Avstro-ogrška nagodba. Spisal dr. Ivan Zabukovšek. V Ljubljani 1908. Cena 60 h, po pošti 70 h. Dobiva se knjižica v knjigarni L. Schwentnerja v Ljubljani.

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti nam je doposlala 2. zvezek XIII. knjige „Zbornika za narodni život i običaje južnih Slavena“ z bogato vsebino. Cena knjige 2 K 50 h.

Martin Krpan v srbskem prevodu. „Srpski književni glasnik“ je prinesel v 1. novembrski številki preteklega letnika (XXI., str. 659.—675.) prevod Levstikovega „Martina Krpana“, ki ga je oskrbel Uroš Džonič. Prevajalec je k prevodu napisal tudi komentar (str. 717.).

O Džoniču se mora reči, da je imel pri prelaganju več pijetete do izvirnika nego Hostnik, ki je v ruski prevod Martina Krpana spravil prav po nepotrebnem protinemško ost, katere v Krpanu, dasi je neznansko mikavna politična satira, vendarle ni. Vkljub vsemu temu moramo reči, da mu prevod, ki ga prinaša v proslavo Krpanove petdesetletnice (bil je napisan l. 1858.), ni kaj posebno uspel.

Najbolj so mu delale velike preglavice narodne rečenice, sploh vsa poljudna dikcija, v kateri je pisan Martin Krpan. Mnogokje je izvirnik naravnost krivo umel. Če prevaja „županja“ z „igumanija“, je pri tem najbrže vplivala kontaminacija besed „župan“ in „župnik“, a v srbskem prevodu se je morala povsod izgubiti vsebina, ki jo ima beseda „županja“. Kako si naj pod besedo „igumanija“ Srbi mislijo ono ženo, ki ima med ženami v slovenskem selu (ker je županova žena) največjo veljavo in prvo besedo? — „... od petih zjutraj...“ je menda pač

le v naglici prevedel z „od petlova jutru“. — „Ali cesar pa tudi ni imel tako boječih ljudi, da bi dejal: nihče si ni upal nadenj;“ prevaja zelo površno „Ali car nije imao tako jake ljude da da, ništa se nije uzdao u njih.“ — „Presneta reč vendar, da mu nihče ne more biti kos!“ prevaja zelo preprosto „Čuje se pak, da niko ne može s njim“. „Pisano je pogledal“ ni „slobodno je pogledao“. Tukaj kakor mnogokje se vidi, da prevajalec teksta ni pravilno razumel, da pa se tudi ni za to potrudil. Neumljivo je, zakaj ni pustil v isti obliki pregovora „Kdor hoče iti na Dunaj, mora pustiti trebuh zunaj“, ki je vendar lahko umeven. Džonić prevaja to mesto: „Ko hoče da ide u Beč, mora se dobro potpasati . . .“ Krpan pa pravi še naprej v zmislu pregovora „jaz ga pa menim s sabo nositi (t. j. ne pustiti zunaj [izven dunajskega obzidja]), koder bom tovoril in dokler bom tovoril. To pointo je Džonić moral izpustiti in zato pravi samo: „ . . . ja to činim, gde god budem tovario i dok budem tovario“. Tako je prevod zabrisal še marsikako drugo pregnantno „Krpanovo“!

Marsikako napako je zakrivila naglica. Služabnik pravi „Nikar ti ne misli, da šale uganjam“, kar prevaja Džonić: „Nikako ne pomišljaj, da zbijaš šalu“. Tukaj ni izvirnika razumel, zato prevaja nadalje tudi Krpanov odgovor „Saj bi tudi ne bilo zdravo“ preprosto „Ni najmanje ne bi bilo korisno“, kar je pač zelo brezbarven prevod. S Krpanom šale zbijati bi res ne bilo „zdravo“, ker bi mu Krpan lahko polomil kosti. — „Krpan je kar zijal“ se po srbsko ne pravi „Krpan je t a d a zijao“ — mnogo bolje bi bilo samo „Krpan je zijao“ ali „otvori usta“. — „Koga bo družega“ ni prevajalec razumel, zato pravi „Pa baš njega“ (ker govori cesar prej o sinu, ki mu ga je Brdavs ubil), bolje bi bilo „Pa šta će biti! Glavu čemu mu uzeti, pa će biti svega kraj“. „Koga“ stoji tukaj za neosebni zaimek „kaj“ kakor pri Prešernu „Koga mi je prinesla pevska žila?“ — „Probosti“ je nepravilno za „premikastiti“. Premikastiti je intenzivneje od premakniti, kakor lomastiti: lomiti, in pomeni močno pretresti. „Skorja“ je Džoniću neznan beseda, ker jo je kratkomalo izpustil, dasi se potem v srbskem prevodu ne ve, ali je jedel Krpan sredico belih pogač. — „Oj tat sežgani!“ pravijo vsi, ko to vidijo; še cesarju se je imenitno zdelo, da ima tacega hrusta pri hiši — „O lopove izgoreo da Bog da!“ rekli su svi, kad su to videli, „još se caru nije desilo da ima takvoga diva u dvoru.“ Ta stavek je popolnoma napačen, saj drugi del ni govor cesarjeve okolice, ampak Levstikova opazka. — . . . potem pa obseka pol sežnja dolg ter na enem koncu jako debel kij, pa gre pred cesarja . . . — prevaja Džonić . . . zatim okresa polovinu stabla, i na jednom kraju namesti veliki buzdovm . . .; tudi to ni pravilno prevedeno. — . . . da bo moja država imela mir pred njim; tukaj vendar „pred“ ne pomeni časa, kakor prevaja Džonić. — . . . o svetem telesu . . . ni „Božić“. „Ta (namreč: beseda) je pa uže prazna“ (ne velja nič) pravi Krpan, Džonić pa je prevedel „Pa ova je štala već prazna!“ „ . . . kadar je kakšno prav žaltavo razdr!“ (povedal kako pametno, jedko, ostroumno besedo) prevaja Džonić „da ne bi samo pokvario pogodbu“. Celega stavka očitvidno ni razumel. — „Sam ne vem, kako bi vendar [premišlja Krpan naglas, ko mu ponudi cesar svojo hčer v zakon], da bi ne bilo meni napak, Bogu in dobrim ljudem pa všeč.“ Džonić ni razumel položaja in stavka, zato piše: „Sam ne znam, kako mi je bilo težko, ali hvala Bogu i dobrim ljudima“. Tudi sledeče prav „Krpanove“ primere prevajalec ni razumel: „Raje bi bil imel, da bi se mi bili utrgali v cerkvi naramnici obé kmalo, takrat, ko bi ravno bil sveče prižigal.“ Džonić pravi za to: „Više sam voleo da su mi se obe ruke iščupale u crkvi baš onda, kada bih sveče palio.“ Naramnice drže

hlače kvišku in če bi se Krpan v cerkvi pri prižiganju sveč iztezal in bi mu popokale, bi mu zdrsnile hlače na tla, kar bilo zanj pač velika sramota (posebno v cerkvi). V prevodu je izgubila ta primera ves sok, vso barvo in bralec se zaman povprašuje po zmislu te Krpanove, prav „žaltave“ primere. — Takih pomanjkljivosti bi lahko napisali iz tega prevoda še par ducatov. Omenimo nazadnje le še nekaj. Džonić je iz Krpanovega „magistra“ prav po nepotrebnem naredil „učitelja“. Krpan ne ve, kaj je to minister, in ker mu je beseda „magister“ bolj znana, pravi „magister Gregor“ in ne „minister Gregor“. Pri Krpanu deluje narodna etimologija, ki je Džonić ne bi smel popravljati, ker spada k značaju Krpana in njegove govornice. Popravki ali prevodi so v takem slučaju samo kratkovidnost in znamenje površnosti.

S prevodom nikakor nismo zadovoljni, ker se je prevajalec premalo poglobil vanj, ker je delal vse prepovršno in ni v potrebi in možni meri pokazal Srbom, kaj imamo Slovenci v Martinu Krpanu, ki ga še danes (po petdesetih letih) ni v tem žanru noben slovenski pisatelj dosegel, kaj šele prekosil.

J. A. Glonar.

Gledišče.

Slovensko gledišče. A. Drama. Dne 26. januarja se je uprizoril prvič na našem odru izvorni igrokaz v treh dejanjih „Zaklad“, spisal Ksaverij Andrejev.

Igra ni zasnovana slabo. Vidi se ji, da je pisatelj dobro premislil začetek in konec. Dejanja je v igri dovolj, prizori so dokaj efektni, pač pa pogrešamo pogostoma vzročne zveze med tem, kar se je zgodilo in kar sledi. Čisto slučajno je na pr., da pride Štefan baš takrat pred Majdino sobo, ko se mudi Pehač pri svojem zakladu, in isto tako slučajno, da pride Pehač v kresni noči zaklada iskat baš tjakaj, kjer si je Luka izbral svoje prenočišče. Ti možje bi bili kaj lahko zgrešili drug drugega, a kaj potem? . . . Potem bi Pehač pač ne bil ranil ne Štefana ne Luke in bi bil ostal, kar je bil: brezsrčen skopuh! Sicer pa je precej dvomljivo, če je možna pri človeku tako nagla izprememba, kakor jo vidimo pri Pehaču. — Igra seveda nima posebne vrednosti, a napravila je na nas vtisk, da pisatelj ni brez dramatičnega talenta. Lotil se je to pot nekoliko preveč obrabljene snovi!

Razen te izvorne nam je prinesla zadnji čas drama samo še dve noviteti. Dne 2. januarja se je uprizorila prvič na našem odru burka v treh dejanjih „Veleturist“, spisala Karel Kraatz in Maks Neal. Prvi akt te burke obeta nekaj. Podlaga za nadaljnji razvoj dramatičnega dejanja ni slaba, žal, da poide pisateljema tako kmalu fantazija, pa tudi dobri — okus. Že v drugem dejanju je precej prisiljenega in banalnega, a ko bi se igra tu dokončala, bi še bilo. Toda pisatelja sta hotela imeti na vsak način tretje dejanje in sta pokvarila s tem domalega vse.

Bolj vredna uprizoritve je bila „Simone“, igrokaz v petih dejanjih, spisal po Champolu Catull de Nion, ki smo jo videli prvič dne 16. januarja, dasi tudi ta igra kake posebne literarne vrednosti nima. Ni lahko iz romana ustvariti učinkujoče drame, a tu se je stvar dokaj posrečila. S predstavo smo bili jako zadovoljni, kajti predstavljalci glavnih vlog: gospodična Winterova, gospod Nučič, zlasti pa gospa Borštnikova so se to pot res odlikovali ter se izkazali prave umetnike.